

Raadighed for denne Fond, som jeg tror vil kunne faa en god og heldig Virken ganske særlig nu efter Verdenskrigen.

Med disse Bemærkninger vil jeg tildele mig paa mit Partis Vegne paa det bedste at anbefale dette Lovforslag.

Ivar Berendsen: De Danske, der som delegerede i Kristiania overværede Professor Stangs Forelæggelse af Tanken om, hvorledes de smaa neutrale Nationer har Forpligtelse til efter Krigen at overtage Omsorgen for, at de mellemfolkelige videnskabelige Forbindelser genoptages, faar ved dette Lovforslags Fremsettelse opfrisket i deres Sind — ikke Erindringen om selve Forelæggelsen i Kristiania, for Indtrykket deraf var saa stærkt, at selv meget dybt indgribende Begivenheder ikke i lang Tid vil formaa at udlette det —, men de faar opfrisket i deres Sind den Styrke, hvormed Rigtigheden af Professor Stangs Tanke slog ned i dem. Ganske vist, Professorens Virkemidler gjorde deres dertil, den slanke, smukke, graaende, ivrige Mands Varme og Overbevisning, som bar Talen, og den skønne Form, hvori det var lykkedes ham at tvinge sine Tanker, den Vemod overfor den tabte Fortid og det gryende Haab overfor Fremtiden, som trængte igennem hans Foredrag, og som et Øjeblik ligesom hævde os alle sammen op over baade det daglige Kævl og de idelige Bekymrings tunge Regioner, alt det havde selvfølgelig sin Del i Virkningen. Men Rigsdagsmænd er jo gennem disse sidste Aar blevet et skeptisk Folkefærd. Det vilde ikke have været muligt at gøre et saa stærkt, ja, jeg kan sige saa elektriserende Indtryk paa os alle ved dette Foredrag, hvis der ikke havde været andet deri end den Bølge af Stemning, der slog op om os. Det vilde ikke have gjort det Indtryk paa os, ifald der ikke deri havde ligget dette i eminent Grad praktiske, som gjorde, at denne Sag er blevet fremmet med en for det nordiske interparlamentariske Samarbejde ganske usædvanlig Hurtighed. Enhver, der har fulgt det interparlamentariske Samarbejde, ikke blot det nordiske, men det mellem Staterne i det hele taget, maa have lagt Mærke til, hvor forsigtigt og langsomt hvert enkelt Skridt bliver gjort. Her staar vi neppe 1½ Aar efter, at Tanken er fremdraget — fremkastet kan man sige —, allerede forandens Realisation.

Men Prof. Stangs Foredrag havde to Sider. Han slog først til Lyd for at skabe Videnskaben et Hjem, der ikke, saaledes som Universitetet, tynges af Videnskabs-

mændenes Undervisningspligt, altsaa et Akademi ved Siden af Universitetet. Veltalende og overbevisende talte han, og meget var der i, hvad han sagde — det skal indrømmes. Ogsaa for Danmarks Vedkommende er det følt og udtrykt fra Universitetsprofessorernes Side, at den Blanding af Højskole og videnskabelig Forskningsanstalt, som vort eneste Universitet er, ikke er til den videnskabelige Forsknings og særlig ikke til Forskernes Gavn. Der kunde have været tilføjet, hvad Prof. Stang ikke tilføjede, at der har været Tider — og de Tider kunde jo komme igen —, hvor Universitetsprofessorernes Stilling som Statsembedsmænd eller visse Fakulteters Forbindelse med de bestaltede Autoriteter har været til Ugavn baade for Professorerne og de studerende. Men alligevel var det for de Danske ikke den Del af Foredraget, som slog Gnister. Der er hos os adskillig Mistænksomhed mod Akademier baade i Kunst og i Videnskab. Det er ikke under Akademiets Form, vi tror paa Selvstændighed i Forskningen. Vi har mere Tillid til Enkeltpersonernes Samarbejde, til Individualiteternes Udfoldelse. Den akademiske Form har for os en Tendens til at blive til en Formel, og saaledes som vort Universitet nu en Gang er, har man fundet Udvejen ved at skabe Adgang for Professorerne, dersom deres videnskabelige Forskning, Rejser eller Undersøgelser, kræver det, til at fritages for Undervisningspligt i et eller flere Semestre og har dermed faaet det frie Akademis Form ind i Universitetsarbejdet.

Med andre Ord, den Side af Prof. Stangs Tanker, som vender mod den danske Forsknings hjemlige Vilkaar, blev for de Danske ikke det primære, det blev det sekundære deri, bortset selvfølgelig fra det vigtige ved enhver pædagogisk Foranstaltning, hvorved den videnskabelige Forskning stilles fri af Bekymringer for Udkommet, enhver økonomisk Lettelse, hvorved Universitetet og dets videnskabelige Statsanstalter ikke bliver ene om at repræsentere det videnskabelige Liv i vort Folk. For de Danske blev Foredragets væsentligste Side den anden af Professor Stang fremhævede Sag, den mellemfolkelige Befrugtning, og allerede samme Eftermiddag, da de Danske, der havde overværet Foredraget, debatterede dette, blev det klart for os alle — og jeg er yderst glad ved, at det er blevet saaledes, jeg slutter mig i saa Henseende ganske til de foregaaende Talere —, at for Danmarks Vedkommende burde der ikke bygges paa private Millioner, heller ikke paa Krigsfortjenester eller Rederudbytter, saaledes som det almindelig blev sagt man regnede paa i Norge — jeg ved